

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Příhody a soudců JUDr. Michala Mazance a Mgr. Jana Passera v právní věci žalobce J. V., zastoupeného Mgr. Ing. Lukášem Prudilem, Ph. D., advokátem se sídlem Brno, Bašty 2, proti žalované České správě sociálního zabezpečení, Praha 5, Křížová 25, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 5. 2. 2003, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. 2. 2004, čj. 31 Cad 50/2003 – 24,

t a k t o :

- I. **Kasační stížnost se zamítá.**
- II. **Žalovaná je povinna zaplatit žalobci, k rukám jeho zástupce, na náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti částku 650 Kč a to do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.**

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností se žalovaná (dále též „stěžovatelka“) domáhá přezkoumání a zrušení shora označeného rozsudku Krajského soudu v Brně, kterým bylo zrušeno rozhodnutí žalované ze dne 5. 2. 2003, o přiznání starobního důchodu žalobci od 22. 3. 1998 (podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění a článku 11 Smlouvy o sociálním zabezpečení mezi Českou republikou a Slovenskou republikou publikovanou pod č. 228/1993 Sb.) a věc byla vrácena žalované k dalšímu řízení.

Stěžovatelka vytýká krajskému soudu nesprávné právní posouzení věci a dále uvádí následující.

Vztah smlouvy a zákona vymezuje článek 10 Ústavy České republiky tak, že „stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva“. Tento princip přednosti smlouvy před zákonem zakotvil již ústavní zákon č. 395/2001 Sb., a odstranil tak dualistickou koncepci vztahu mezinárodního a vnitrostátního práva; míří jak na smlouvy budoucí, tak i na ty sjednané v minulosti. Stěžovatelka je toho názoru, že Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení ze dne 29. 10. 1992 vyhl. č. 228/1993 Sb. (dále též „Smlouva“) požadavky Ústavy splňuje a vždy splňovala.

Smlouva ve svém článku 20 přesně vymezuje kritérium, podle něhož pouze jeden z nástupnických států bývalého Československa hodnotí ve svých důchodech všechny doby zaměstnání získané za jeho existence. Vzhledem k vzniku dvou nástupnických států, jen sotva by bylo možno koordinovat vnitrostátní zákonné úpravy jak v ČR, tak současně v SR způsobem, aby v potřebné míře byla zachována práva a určeny povinnosti ze zaniklého státu. Díky existenci mezinárodních smluv by pro takové řešení ani nebyl důvod.

Podle krajského soudu by tedy v rozporu s článkem 20 Smlouvy měla být pro český důchod hodnocena nejen doba zaměstnání v ČR po 1. 1. 1993, ale i předchozí doby zaměstnání v bývalém Československu, pokud se realizovaly na území České republiky „v celém průběhu pojištění“. Jinak řečeno pro stanovení českého důchodu by mělo dojít ke „zpětnému rozdělení“ dob (k němuž se z věcných i administrativních důvodů při tvorbě Smlouvy nepřistoupilo a ani v současnosti není všeobecně realizovatelné) a protože tímto způsobem dojde ke splnění potřebné doby pojištění podle českých právních předpisů, je třeba podle stanoviska krajského soudu přiznat český důchod.

Krajský soud vychází z toho, že „podle čl. 4. odst. 2 ústavního zákona č. 4/1993 Sb., pokud ústavní zákony a ostatní právní předpisy přijaté před zánikem ČSFR spojují práva a povinnosti s územím ČSFR a státním občanstvím ČSFR, rozumí se tím území ČR a občanství ČR, pokud zákon nestanoví jinak. Podle ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem. Podle ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb. se pracovní poměr hodnotí jako doby zaměstnání, pokud zakládal nemocenské pojištění. Podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 54/1956 Sb., ve znění účinném ke dni účinnosti zákona č. 4/1993 Sb. (tj. ke dni 31. 12. 1992) jsou pracovníci v pracovním poměru účastni nemocenského pojištění, pokud jsou činní v Československé republice“.

Přijetí stanoviska soudu by znamenalo, že dobu na území dnešní ČR před 1. 1. 1993 započte stěžovatelka podle rozsudku, ale tutéž dobu „ponechá“ ve „svém“ důchodu i slovenský nositel pojištění, protože druhou smluvní stranu nelze donutit k porušení Smlouvy. Rozsudek tak vlastně zpochybňuje podle názoru stěžovatelky určení kolizního ukazatele a tím i Smlouvu jako takovou. Tato doba by tak byla započtena dvakrát, přičemž žádný vnitrostátní předpis (ani ČR, ani SR) neobsahuje ustanovení o zamezení (např. krácení) takového dvojího zápočtu. Tím by došlo k diskriminaci pojištěnců jak České republiky, tak i Slovenské republiky, kteří celý život pracovali jen na „vlastním“ území.

Mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení je nutno pojímat jako celek a je vyloučeno z nich vybírat účelově jen některá ustanovení, a ta která v daném případě nejsou výhodná nepoužívat, resp. nahrazovat je vnitrostátní úpravou. V praxi by to znamenalo vytvořit nerovnováhu v obou systémech sociálního zabezpečení.

V případě účastníka soud zpochybnil skutečnost, že ke dni 31. 12. 1992 nebo naposledy před tímto dnem měl zaměstnavatel účastníka sídlo na území Slovenské republiky. Stěžovatelka proto správně aplikovala čl. 20 Smlouvy, kdy příslušným k rozhodování o nároku na starobní důchod účastníka za dobu zaměstnání do 31. 12. 1992 je slovenský nositel pojištění.

Z hlediska zásady rovnosti v nakládání s občany se stěžovatelce jeví jako protiústavní přiznání speciální dávky důchodového pojištění jen jedné skupině občanů – příjemců slovenských důchodů, kteří mají (případně získají) trvalý pobyt na území České republiky, když zákon sám nárok na dávky důchodového pojištění nepodmiňuje trvalým pobytem v České republice. Navíc, české právní předpisy o sociálním zabezpečení, stejně jako Smlouva, tuto speciální dávku neznají.

Že „československé“ nemůže být automaticky vždy jen „české“, platí nejen ve vztahu k dřívějším dobám zaměstnání, ale i ve vztahu k realizovatelům takového zaměstnání. Těžko lze připustit, že by s oporou ústavního zákona měly být zajišťovány jiné důchodové nároky českým (dříve československým) občanům a jiné cizincům.

Stěžovatelka je toho názoru, že při rozhodování nepochybil a rozhodl v souladu jak s vnitrostátními předpisy, tak i Smlouvou mezi Českou republikou a Slovenskou republikou a sociálním zabezpečení.

Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že napadené rozhodnutí krajského soudu považuje za správné. Poukázal na stanovisko býv. Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. Cpj 232/73 a na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ve věci vedené pod sp. zn. Cao 12/92. Dále uvedl, že argumentace stěžovatelky článkem 10 Ústavy ČR a z něj dovozované přednosti mezinárodní smlouvy před zákonem není v posuzovaném případě opodstatněná. Princip vyjádřený v citovaných rozhodnutích Nejvyššího soudu ČSR a Vrchního soudu v Praze, tzn., že *„skutečnost, že československý stát uzavřel s jiným státem dohodu o sociálním pojištění, nemůže být v žádném případě československému občanu na újmu v jeho důchodových nárocích“* je ústavně zcela konformní, a to i ve vazbě na článek 30 Listiny základních práv a svobod. Pokud by se argumentace stěžovatele ohledně aplikace článku 10 Ústavy rozvedla *ad absurdum*, znamenalo by to, že by se orgány sociálního zabezpečení České republiky nemusely při posuzování důchodových nároků českých občanů vůbec zabývat reálnou úrovní jejich zabezpečení ve smluvním státě, jakkoli nízká by tato úroveň byla. Takový výklad by zcela jistě nebyl v souladu ani s článkem 10 Ústavy, ani s článkem 30 Listiny a zcela zjevně ani se samotným smyslem a účelem sociálního zabezpečení. Jinak žalobce odkázal na argumentaci uvedenou v žalobě a navrhl, aby kasační stížnost byla zamítnuta.

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.) a neshledal tuto stížnost důvodnou. Soud vycházel z následujících skutečností, úvah a právních závěrů.

I Nejvyšší správní soud se již zabýval otázkou vztahu zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a dalších vnitrostátních (českých) předpisů a Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení, mj. v rozsudku ze dne 16. 11. 2003, čj. 2 Ads 15/2003 – 39 (publikováno pod č. 230/2004 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu). Zde dospěl k závěru, že uvedená smlouva (uveřejněná pod č. 228/1993 Sb.) není smlouvou podle článku 10 Ústavy České republiky, ve znění účinném před 1. 6. 2002, a nebyla tedy do tohoto data bezprostředně závazná s předností před zákonem. Při stanovení výše dávek důchodového pojištění, na něž vznikl nárok před 1. 6. 2002, je proto nutno zkoumat, zda je pro pojištěnce výhodnější výpočet podle uvedené smlouvy či podle vnitrostátních (českých) předpisů. Uvedené pravidlo však platí za podmínky, že nárok na dávku by pojištěnci vznikl jen s přihlédnutím k dobám pojištění získaným na území ČR (§ 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve spojení s § 8 odst. 2 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, s § 2 odst. 1 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců a s čl. 1 odst. 2 ústavního zákona ČNR č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federální Republiky). Co do podobností především ohledně právních závěrů je možno odkázat na toto publikované rozhodnutí.

Napadený rozsudek krajského soudu vychází ze shodných právních závěrů (byť se zřetelem na dobu vydání na tento judikát Nejvyššího správního soudu neodkazuje). V dané věci je nesporné, že nárok žalobce na starobní důchod vznikl dnem 22. 3. 1998 (tedy před 1. 6. 2002). Nemůže být podstatné, že o tomto (již existujícím nároku) bylo rozhodováno správním orgánem až po tomto (posledně uvedeném datu). Krajský soud rovněž se zabýval otázkou výpočtu výše nároku a dospěl k závěru, že starobní důchod žalobce vypočtený jen podle zákona č. 155/1995 Sb. je vyšší než úhrn starobních důchodů přiznaných českým a slovenským nositelem pojištění podle Smlouvy. Krajský soud právem napadené rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Proto bylo rozhodnuto o zamítnutí kasační stížnosti.

Úspěšnému žalobci byla přiznána náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti za 2 úkony právní pomoci a 2 paušální náhrady [§ 7, 9 odst. 2, 11 odst. 1 písm.a), d), 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb.].

Poučení: Proti tomuto rozsudku nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. září 2005

JUDr. Petr Příhoda
předseda senátu